

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ПОГРЕБНЯК ОЛЕНА ГЕННАДІЇВНА

УДК 342.9:347.63(477)

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ
ШЛЮБІВ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Одеса 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор,

Катеринчук Іван Петрович,

Одеський державний університет внутрішніх справ,

професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Гаран Ольга Володимирівна,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

професор кафедри адміністративного та господарського права;

кандидат юридичних наук, доцент

Корнута Людмила Михайлівна,

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри адміністративного і фінансового права.

Захист відбудеться «26» червня 2020 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.884.04 в Одеському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Автореферат розісланий «22» травня 2020 р.

В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

В.Є. Тарасенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасній, демократичній державі обов'язковою складовою правової системи є законодавче регулювання відносин органів публічної адміністрації з фізичними особами не залежно від приналежності до громадянства та юридичними особами різних форм власності. Такі відносини виникають у різних сферах суспільного життя і для їх урегулювання необхідними є впровадження та нормативне закріплення відповідних правил поведінки як осіб, що реалізують публічну управлінську діяльність, так і тих осіб, що прагнуть реалізувати свої права або інтереси. Серед таких сфер особливе місце належить державній реєстрації актів цивільного стану. Нормативне урегулювання зазначених адміністративних процедур має принципове значення, оскільки практика реалізації процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства на теперішній час є досить неоднозначною і не має єдиної уніфікації. Такий стан речей призводить до правової невизначеності, практичного порушення норм права та зловживання. Наслідком таких порушень може бути реєстрація фіктивних шлюбів та випадки усиновлення дітей іноземцями з метою отримання законних підстав перебування в Україні. Механізм же попередження таких порушень та їх виявлення є відсутнім, а відповідних органів державної влади, які мають забезпечити та перевірити законність таких дій, не наділено відповідними необхідними повноваженнями.

Окрім того, з розвитком інформаційних технологій та автоматизованої системи управління виникає потреба й у реформуванні окремих інститутів адміністративного права, зокрема публічного управління, що у першу чергу має вираження у реформуванні статусу та повноважень публічних службовців та процедурного права тощо.

В'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано на кафедрі адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ. Вона є складовою частиною теми наукових досліджень Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та складовою частиною науково-дослідної теми кафедри адміністративного права та адміністративного процесу «Забезпечення прав і свобод людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (державний реєстраційний номер 0114U004012).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 10 від 17.04.2014 р.), а також розглянуто координаційним бюро відповідного відділення

Національної академії правових наук України і вона отримала позитивний відгук щодо актуальності, коректності формулювання і доцільності дослідження у вигляді дисертації за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Мета і задачі дослідження. відповідно Мета дослідження полягає у здійсненні теоретико-методологічного та організаційно-правового аналізу адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановленні батьківства як інституту адміністративного права, визначенні стану їх нормативного регулювання та основних напрямків удосконалення чинного законодавства про адміністративні процедури, а також практики його реалізації з урахуванням зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких наукових задач:

охарактеризувати історіографію становлення державної реєстрації актів цивільного стану та особливостей функціонування органів реєстрації актів цивільного стану;

визначити стан наукових досліджень адміністративних процедур та їх співвідношення з адміністративним процесом, а також з'ясувати основні напрямки їх подальшого удосконалення та розвитку;

охарактеризувати цивільний стан як адміністративно-правову категорію;

визначити стан правового регулювання адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану;

визначити та охарактеризувати поняття, ознаки та особливості адміністративних процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства, а також з'ясувати особливості процедур реєстрації шлюбу і встановлення батьківства за участю іноземців;

з'ясувати систему органів, що уповноважені на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану та визначити їх правове становище;

з'ясувати особливості притягнення до юридичної відповідальності працівників органів реєстрації актів цивільного стану за порушення процедури реєстрації шлюбів та встановлення батьківства;

виокремити види та стадії адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану, а також визначити особливості стадійності процедур реєстрації шлюбів та встановлення батьківства;

розглянути поняття та види доказів в адміністративних процедурах реєстрації шлюбу та встановлення батьківства;

узагальнити зарубіжний досвід реалізації адміністративних процедур реєстрації шлюбів та встановлення батьківства з метою визначення можливостей його запровадження в Україні в сучасних умовах державотворення;

сформулювати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення законодавства та практики реалізації порядку державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства в загальному порядку та за участі іноземців, зокрема.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у процесі державної реєстрації актів цивільного стану.

Предметом дослідження є адміністративні процедури державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є системний підхід та сукупність методів наукового пізнання. Системний підхід став основою методологічної конструкції усієї дисертаційної роботи і визначив стратегію дослідження поняття та порядку державної реєстрації актів цивільного стану як адміністративно-правової категорії, їх місця, ролі і значення в системі адміністративно-процедурного права. Для досягнення мети дослідження в роботі використано філософські, загальнонаукові та спеціальнонаукові методи.

Використано окремі методи наукового пізнання. Застосування таких наукових методів, як спостереження, опис, моделювання, формально-логічне узагальнення дозволило пізнати юридичні явища у їх системному взаємозв'язку (р.р. 2, 3). Метод інтегрального аналізу результатів дослідження використано при зіставленні думок багатьох вчених стосовно характеристики проблемних питань при реєстрації шлюбів та встановленні батьківства та при визначенні поняття та сутності адміністративних процедур у цілому (п.п. 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Використання історичного методу дозволило розглянути генезис державної реєстрації актів цивільного стану та порядок реформування та розвитку роботи органів реєстрації актів цивільного стану, простежити їх зміну та удосконалення протягом певного часу (р. 1). Порівняльний метод дав змогу виявити подібні та відмінні ознаки порядку реєстрації шлюбів та встановлення батьківства у різних зарубіжних країнах, порівняти законодавства України та інших країн, зробити висновки щодо необхідності та доцільності функціонування інституту реєстрації актів цивільного стану (р. 3).

Наукове дослідження базується також на положеннях, вироблених наукою адміністративного та цивільного права, наукових висновках учених, що торкалися проблем адміністративно-правових відносин у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та цивільно-правової характеристики актів цивільного стану, зокрема реєстрації шлюбу та встановлення батьківства.

Теоретичною базою дослідження стали наукові доробки таких вітчизняних та зарубіжних вчених у галузях загальної теорії держави і права, конституційного, адміністративного та цивільного права, як: В.Б. Авер'янов, А.П. Альохін, О.Ф. Андрійко, С.С. Алексеев, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, І.Л. Бачило, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, Л.Р. Біла-Гіунова, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, І.О. Картузова, І.П. Катеринчук, С.В. Ківалов, О.В. Ковальова, І.Б. Коліушко, Т.О. Коломієць, В.К. Колпаков,

О.М. Коропатов, Л.М. Корнута, О.В. Кузьменко, В.К. Малиновський, Є.О. Легеза, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, Н.М. Неумивайченко, Н.Р. Нижник, Ю.М. Оборотов, М.П. Орзіх, А.Ю. Осадчий, І.М. Пахомов, Г.М. Писаренко, А.А. Пухтецька, О.В. Розгон, Н.Г. Саліщева, Ю.М. Старилів, С.Г. Стеценко, Тимошук, О.П. Харитонов, А.М. Школик, Н.В. Янюк, Х.П. Ярмакі та ін.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Цивільний та Сімейний кодекси, Закони України: «Про реєстрацію актів цивільного стану» та «Про державну службу», Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 р.р та інші нормативно-правові акти України у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та зарубіжних країн.

Емпіричною базою є узагальнення Міністерства юстиції України щодо державної реєстрації актів цивільного стану, статистичні дані Державної міграційної служби України з питань розгляду та вирішення справ щодо процедурних проваджень за участю іноземців, а також судова практика щодо розгляду справ про встановлення батьківства.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших вітчизняних монографічних досліджень теоретико-методологічних і організаційно-правових засад адміністративно-процедурного провадження щодо державної реєстрації актів цивільного стану, яке базується на новітніх теоретичних здобутках науковців, з урахуванням змін чинного законодавства України та досвіду зарубіжних країн, основних напрямів подальшого удосконалення законодавства у сфері адміністративних процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства в умовах адаптації до стандартів Європейського Союзу. У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, до найбільш значущих із яких належать:

уперше:

систематизовано історіографію державної реєстрації актів цивільного стану та виокремлено основні періоди становлення державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема період Київської Русі, період Української Радянської Соціалістичної Республіки та період становлення незалежності України;

запропоновано авторське визначення поняття «адміністративна процедура реєстрації актів цивільного стану» як встановлену законодавством сукупність послідовно вчинюваних органами державної реєстрації актів цивільного стану процедурних дій із розгляду та вирішення адміністративного звернення, результатом якого є прийняття адміністративного акта, яким встановлюються, змінюються чи припиняються права та обов'язки суб'єктів звернення щодо реалізації адміністративної процедури;

охарактеризовано процедуру реєстрації шлюбу та встановлення батьківства у контексті сучасних законодавчих реалій а також із урахуванням зарубіжного досвіду;

визначено поняття «сфера реєстрації актів цивільного стану» та «реалізація адміністративних процедур», зокрема сферою реєстрації актів цивільного стану визначено систему правових та інституційно-організаційних засад, що визначають порядок адміністративного провадження щодо державної реєстрації актів цивільного стану, у той же час під реалізацією адміністративної процедури необхідно розуміти дотримання, виконання, використання та застосування процедурних дій, що направлені на розгляд та вирішення адміністративної справи;

обґрунтовано, що адміністративні процедури державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства за участю іноземців мають принципові особливості щодо порядку реєстрації а також наявності фактичних даних та мають бути законодавчо закріплені;

удосконалено:

поняття «адміністративні процедури» з урахуванням законодавчих перетворень та практики зарубіжних країн та встановлено, що адміністративна процедура – це визначена законом сукупність послідовно здійснюваних уповноваженим на те органом процедурних дій із розгляду та вирішення конкретної справи, а також прийняття відповідного адміністративного акта, який встановлює, змінює або припиняє права та обов'язки суб'єктів реалізації процедури;

підходи щодо систематизації органів державної реєстрації актів цивільного стану та з'ясування їх повноваження у сфері реєстрації актів цивільного стану, визначення щодо того, що виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад не є органами державної реєстрації актів цивільного стану;

критерії щодо класифікації виокремлення видів адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану, серед яких: характер адміністративної справи, тобто оцінка стандартності ситуації, наявність особливих умов, що можуть вплинути на прийняття рішення по справі, наявність конфлікту тощо; спрямованість діяльності органів реєстрації актів цивільного стану; суб'єкт ініціативи адміністративно-процедурних відносин та особливості його статусу (громадянин України чи іноземець); характер наслідків для суб'єкта звернення та мета реалізації адміністративної процедури; порядок здійснення адміністративної процедури, що означає рівень нормативної урегульованості;

на основі визначених критеріїв види адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема у залежності від статусу чи кількості суб'єктів, щодо яких реалізується процедура, їх можна поділити

на односторонні або персональні (народження, зміна імені) та двосторонні (усиновлення, реєстрація шлюбу); у залежності від сфери регулювання тощо; особливості юридичної відповідальності працівників органів реєстрації актів цивільного стану як суб'єктів реалізації процедур державної реєстрації актів цивільного стану;

дістали подальшого розвитку:

дослідження стану наукового та правового розвитку адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану, що має вираження у співвідношенні адміністративних процедур з адміністративним процесом, виокремлені особливого порядку реєстрації шлюбів та встановленні батьківства за участі іноземців;

характеристика процедурних проваджень у діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану як правового інституту адміністративного права;

система органів, що уповноважені на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану, до якої належать: Міністерство юстиції України; відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції; виконавчі органи сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад; центри надання адміністративних послуг; дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном;

дослідження стадій адміністративних процедур, що серед іншого можуть виражати стадійність процедур державної реєстрації актів цивільного стану, серед яких: стадія відкриття адміністративного провадження; стадія підготовки справи до розгляду; стадія розгляду та вирішення справи; стадія підготовки та оформлення адміністративного акта; стадія адміністративного оскарження; стадія виконання адміністративного акта;

дослідження поняття та видів доказів, реалізації процесу доказування та повноважень адміністративного органу щодо права вимоги надання доказів, на основі яких уповноважений суб'єкт буде приймати рішення щодо адміністративної процедури;

положення щодо необхідності розробки та нормативного закріплення порядку проведення перевірок та встановлення додаткових фактів в адміністративних процедурах реєстрації шлюбу та встановлення батьківства як правового засобу запобігання фіктивних шлюбів з метою легалізації в Україні;

аргументи щодо прийняття окремого законодавчого акта, який закріпив би порядок та особливості процедурних проваджень у діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану;

запропоновано зміни та доповнення до чинного законодавства в частині процедурних проваджень державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства, а також окремі доповнення адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства за участі іноземців.

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, що становлять її новизну, є результатом самостійної роботи автора. Наукові ідеї та розробки оприлюднено без співавторів у наукових фахових виданнях України та міжнародних періодичних виданнях.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертація має теоретико-прикладний характер, а її висновки та пропозиції становлять науковий та практичний інтерес і можуть бути використаними у:

правотворчості – при розробці та прийнятті законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів із питань врегулювання порядку реалізації адміністративних процедур реєстрації актів цивільного стану, удосконаленні Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про реєстрацію актів цивільного стану», а також при розробленні та доповненні законопроектів про адміністративну процедуру;

правозастосуванні – у діяльності органів реєстрації актів цивільного стану під час реалізації їх професійних повноважень щодо реєстрації шлюбу чи порядку встановлення батьківства, а також у діяльності міграційних органів;

науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку наукових положень теорії адміністративного права та публічного адміністрування, пов'язаних з реалізацією адміністративних процедур реєстрації актів цивільного стану;

навчальному процесі – для підготовки відповідних підрозділів підручників, навчальних посібників і навчально-методичних рекомендацій для навчальних курсів «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес»;

правовиховній сфері – для підвищення рівня професійної компетентності, правової культури та правосвідомості працівників органів реєстрації актів цивільного стану та міграційних органів при виконанні ними професійних повноважень та провадженні адміністративних процедур.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення і теоретичні висновки, на яких базується дисертаційне дослідження, а також рекомендації щодо удосконалення вітчизняного законодавства, було оприлюднено та обговорено на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, доповідалися на: International scientific-practical conference «Development of legal sciences: problems and solutions» Vytautas magnus university (Kaunas, Lithuania 27–28 april 2018); Всеукраїнському «круглому столі» «Концептуальні засади реформування адміністративного права та

фінансового права України в сучасних умовах» Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (м. Київ, 2 листопада 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії» Західноукраїнської організації «Центр правничих ініціатив» (м. Львів, 14–15 грудня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві» Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 28 грудня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин» Асоціації аспірантів-юристів (м. Харків, 18–19 січня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у XXI столітті» Класичного приватного університету (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми адміністративно-правової науки (до 95-річчя з дня народження Р.С. Павловського)», (м. Харків, 26 вересня 2019 р.).

Також основні результати теоретичного дослідження використовувалися та обговорювалися під час викладання відповідних тем при проведенні практичних занять із курсу «Адміністративне право України» та «Адміністративний процес».

Публікації. Основні положення наукового дослідження висвітлено в 15 наукових публікаціях: 5 із яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 7 – у тезах наукових доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій та 2 – у публіцистичних виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, 3 розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 283 сторінок, із них основного тексту 230 сторінок, список використаних джерел налічує 220 найменувань і розміщений на 24 сторінках, додатки викладено на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його методологію та емпіричну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено їх апробацію, визначено особистий внесок здобувача, визначено структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи функціонування органів державної реєстрації актів цивільного стану» містить три підрозділи, в

яких досліджено поняття, сутність, правову природу, історіографію державної реєстрації актів цивільного стану та особливостей функціонування органів державної реєстрації актів цивільного стану.

У *підрозділі 1.1. «Гене́за державної реєстрації актів цивільного стану»* аналізуються погляди українських та зарубіжних учених щодо державної реєстрації актів цивільного стану у рамках становлення і розвитку адміністративного процедурного права. Розглядаються поняття «державна реєстрація» та «акти цивільного стану» як адміністративно-правові категорії.

Визначаючи генезу особливостей формування державної реєстрації актів цивільного стану виокремлено три основних етапи становлення такої професійної державної діяльності. Так, першим етапом є період Київської Русі, саме в цей час починає формуватися свідоме розуміння суспільства щодо необхідності визнання факту наявності сімейних відносин. Другий етап – період Української Радянської Соціалістичної Республіки, в якому з'ясовано, що органи реєстрації актів цивільного стану є правонаступниками органів записів актів громадянського стану, запроваджених ще Декретом Ради Народних Комісарів Української Радянської Соціалістичної Республіки. Третім етапом є період становлення незалежної України. З отриманням незалежності України, органи реєстрації актів цивільного стану стали одним із різновидів органів виконавчої влади.

У *підрозділі 1.2. «Правова характеристика цивільного стану»* розглянуто наукове визначення цивільного стану, а також з'ясовано співвідношення понять «цивільний стан» та «громадянський стан». Аналізуючи питання державної реєстрації актів цивільного стану, звертаючись до законодавчих актів із цього питання та наукової літератури можна стверджувати, що в цілому поняття цивільного та громадянського стану у контексті функціонування органів державної реєстрації актів є тотожними. Аналіз нормативних актів, що визначають поняття актів цивільного стану та їх види, а також регламентують порядок державної реєстрації актів цивільного стану свідчить про те, що законодавець не здійснює розмежування між ними, а розглядає їх як синоніми. Це стосується і категорій «державний орган реєстрації актів цивільного стану» та «органи реєстрації актів громадянського стану». На теоретичному рівні має місце певна дискусія щодо співвідношення та ідентичності зазначених категорій.

Визначено, що акти громадянського стану можна розглядати як засвідчені державою факти народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу, встановлення батьківства, переміни прізвища, імені, по-батькові. Вони є юридичними фактами, з якими закон пов'язує виникнення, зміну або припинення відповідних прав та обов'язків.

Введено поняття «сфера реєстрації актів цивільного стану» як система правових та інституційно-організаційних засад, що визначають порядок адміністративного провадження щодо державної реєстрації актів цивільного стану.

У *підрозділі 1.3. «Органи реєстрації актів цивільного стану в системі органів виконавчої влади та їх повноваження»* встановлено, що органи реєстрації актів цивільного стану належать до системи органів виконавчої влади, робота яких координується Кабінетом Міністрів України. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері реєстрації актів цивільного стану, є Міністерство юстиції України. З'ясовано, що органи, уповноважені на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану, та органи державної реєстрації актів цивільного стану не є тотожними.

Встановлено факт невідповідності законодавства щодо найменування органів, які здійснюють державну реєстрацію актів цивільного стану в Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та Кодексі України про адміністративні правопорушення. Тому, з метою узгодженості актів, у Кодексі України про адміністративні правопорушення термінологічне словосполучення «державні органи реєстрації актів цивільного стану» запропоновано замінити на «органи державної реєстрації актів цивільного стану».

Розділ 2 «Процедурні провадження в діяльності органів державної реєстрації актів цивільного стану» містить чотири підрозділи, в яких досліджуються питання теоретичного визначення поняття адміністративних процедур і практичної реалізації процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства.

У *підрозділі 2.1. «Адміністративні процедури як складова адміністративного процесу»* зазначено, що сформулювати поняття адміністративної процедури державної реєстрації актів цивільного стану стає можливим після з'ясування особливостей адміністративної процедури у цілому та її місця в адміністративному процесі, зокрема. Адміністративний процес розглядається у широкому та вузькому розумінні.

Встановлено, що поняття «адміністративна процедура» змістовно наповнено двома термінами: термін процедура – означає порядок вчинення дій, прийняття актів, логічно впорядкований і спрямований на досягнення певного результату; термін «адміністративний» у науці тлумачиться як той, що пов'язаний з управлінням, і як той, що покликаний служити.

У *підрозділі 2.2. «Поняття, структура та види процедур державної реєстрації актів цивільного стану»* проаналізовано поняття адміністративної процедури та визначено авторський підхід до її розуміння. Так, під адміністративною процедурою розуміється визначена законом сукупність послідовно здійснюваних уповноваженим на те органом процедурних дій із розгляду та вирішення конкретної справи, а також

прийняття відповідного адміністративного акта, який встановлює, змінює або припиняє права й обов'язки суб'єктів реалізації адміністративної процедури.

Надано характеристику процедур державної реєстрації актів цивільного стану, визначено їх поняття, структуру, види та особливості, а також стадії реалізації. Враховуючи особливості адміністративних процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства, а також для більш повного з'ясування особливостей статусу та повноважень усіх учасників адміністративних процедур, вводиться поняття «реалізація адміністративної процедури».

Аргументовано, що адміністративні процедури, що реалізуються органами реєстрації актів цивільного стану мають свої особливості, які мають бути врахованими законодавцем та чітко нормативно закріплені. Серед таких особливостей слід відзначити, наприклад, реєстрацію народження дитини у батьків-іноземців, реєстрацію шлюбу або встановлення батьківства, коли один із суб'єктів звернення є іноземець. Такі процедури мають особливості і щодо строків розгляду і щодо переліку необхідних документів, які слід надавати суб'єктам звернення тощо. Тому, поділ на види адміністративних процедур дає можливість їх систематизувати, виокремити спільні риси та особливості, що у подальшому може бути використано законодавцем з метою нормативного закріплення порядку реалізації адміністративних процедур органів реєстрації актів цивільного стану.

У *підрозділі 2.3. «Процедури реєстрації шлюбів та встановлення батьківства»* охарактеризовано особливості реалізації процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. Акцентовано увагу на нормативній розпорошеності порядку реалізації указаних процедур.

Аргументовано необхідність обмеження дострокової реєстрації шлюбу, якщо один із подружжя є іноземцем, з метою уникнення фіктивних шлюбів. Указано на необхідність нормативного визначення окремої процедури реєстрації шлюбу з можливістю проведення додаткових перевірок документів та проведення додаткових співбесід з нареченими, зокрема надання запитів до міграційної служби щодо особи іноземного громадянина, наявність звернень до міграційних органів, строку перебування іноземця на території України тощо.

Визначено, що встановлення батьківства – це процедура, яка дозволяє встановити споріднений та, як наслідок, юридичний зв'язок між чоловіком та дитиною. Оскільки така процедура має юридичне значення та наслідки, вона має бути належним чином реалізованою та зафіксованою. Так, у процесі встановлення батьківства у чоловіка, що не перебуває у шлюбі, з матір'ю дитини, виникають передбачені законом права та обов'язки. Тому, можна стверджувати, що юридичний факт добровільного встановлення батьківства можна оцінювати як односторонній незворотний юридичний акт, що

реалізується в органах реєстрації актів цивільного стану і породжує правовідносини між батьком і дитиною.

З'ясовано, що адміністративна процедура встановлення батьківства, в залежності від існування певних умов та підстав, має свої особливості реалізації. Зокрема, коли батьком дитини є неповнолітній, а також коли батьком дитини заявлено іноземця. Зазначено про недосконалість законодавства в частині процедури встановлення батьківства та забезпечення доказів встановлення факту походження дитини від неповнолітнього батька у судовому порядку у разі, якщо біологічні батьки не перебувають у шлюбі та не дійшли згоди щодо добровільного визнання батьківства.

У *підрозділі 2.4. «Юридична відповідальність працівників органів реєстрації актів цивільного стану за порушення процедури реєстрації шлюбів та встановлення батьківства»* визначено роль працівників органів реєстрації актів цивільного стану в реалізації адміністративних процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. Встановлено, що працівники органів реєстрації актів цивільного стану є не лише суб'єктами проваджень, без виконання професійних повноважень яких отримати юридичний результат процедурного провадження неможливо. Працівники органів реєстрації актів цивільного стану є державними службовцями. Саме на них законодавством покладаються обов'язки щодо практичного здійснення державної реєстрації актів цивільного стану.

Аргументовано, що в умовах становлення України як незалежної, правової, демократичної та європейської держави, принципово важливим кроком на шляху євроінтеграційних перетворень має стати прийняття надзвичайно важливого для України Закону «Про адміністративну процедуру». Головним завданням такого документа має стати забезпечення гарантії та захисту прав і свобод, а також законних інтересів громадян.

Розділ 3 «Напрями удосконалення процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства» містить два підрозділи і присвячений дослідженню практики реалізації процедур реєстрації шлюбів і встановлення батьківства в зарубіжних країнах та можливості його впровадження в Україні.

У *підрозділі 3.1. «Процедури реєстрації шлюбів та встановлення батьківства у зарубіжних країнах»* проаналізовано поняття та правову природу адміністративних процедур і особливості процедур реєстрації шлюбів та встановлення батьківства в зарубіжних країнах.

З'ясовано, що у більшості випадків в державах європейського простору категорію адміністративної процедури законодавчо закріплено у формі кодексу, що охоплює всі адміністративні процедури. Зокрема, так на законодавчому рівні закріплено норми процедур в Італії, Іспанії, Німеччині, Австрії та ін. У таких же країнах, як США, Франція та Велика Британія

питання порядку реалізації адміністративних процедур визначають спеціальні процесуальні закони, які належать до відповідних сфер адміністрування. Усі законодавчі акти щодо адміністративних процедур поєднує те, що вони регулюють адміністративну процедуру в цілому, головною ідеєю цих актів є наявність загальних правил, які поширюються на всі адміністративні процедури.

Визначені особливості адміністративних процедур реєстрації шлюб в різних країнах досить часто можуть не збігатися. Такий стан речей лише сприяє можливим порушенням прав людини та зумовлює різні правові наслідки. З'ясовано, що адміністративна процедура встановлення батьківства у багатьох зарубіжних країнах є універсальною. Пріоритетом у процедурах встановлення батьківства є забезпечення прав та законних інтересів дитини.

З'ясовано, що майже в усіх зарубіжних країнах за умов державної реєстрації шлюбу в випадку, коли один із наречених є іноземцем, мають місце певні додаткові особливості такої процедури. Як правило, прийняття рішення щодо можливої реєстрації передуює додатковий етап процедури, що зводиться до детальної перевірки відомостей та фактів відкритості та чесності намірів зареєструвати шлюб. Такий порядок направлено на виключення можливості фіктивного шлюбу.

У *підрозділі 3.2. «Удосконалення процедур реєстрації шлюбів та встановлення батьківства»* наведено окремі положення щодо нормативного та практичного удосконалення процедур реєстрації шлюбів та встановлення батьківства в Україні.

Зазначено, що з урахуванням закордонної практики, в Україні необхідно нормативно передбачити юридичну відповідальність за укладання фіктивних шлюбів. Зокрема, для категорії осіб, які здійснюють зазначене для своєї легалізації на території України (отримання посвідок на тимчасове або постійне проживання, дозволів на імміграцію, громадянства України) – адміністративна відповідальність у вигляді штрафу, з подальшою заборонаю в'їзду на територію України. Для категорії осіб, які є посередника або організаторами зазначеної протиправної діяльності теж передбачити заходи відповідальності. До виявлення подібних фактів мають залучатися такі державні інституції, як Міністерство внутрішніх справ та органи поліції, Державна міграційна служба, Служба безпеки України, Міністерство закордонних справ, Міністерство юстиції України.

Аргументовано доцільність внесення відповідних змін до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», де необхідно зазначити, що укладання шлюбних відносин, якщо хоча б один із наречених є іноземцем, має здійснюватися на території регіону реєстрації місця проживання або перебування.

ВИСНОВКИ

У роботі сформульовано загальні та найбільш суттєві результати і положення дослідження, наведено теоретичні узагальнення та авторські пропозиції щодо особливостей провадження, удосконалення та розвитку адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства в Україні.

1. Здійснено історичний аналіз становлення державної реєстрації актів цивільного стану, а також особливостей становлення системи органів реєстрації. Встановлено також, що державна реєстрація актів цивільного стану здійснюється з метою забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою серед іншого фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, смерті, з якими пов'язано виникнення, зміну та припинення певних правових відносин між фізичними особами та державою.

2. Охарактеризовано стан наукових досліджень та нормативно-правове визначення цивільного стану та адміністративних процедур, а також з'ясовано основні напрямки їх подальшого удосконалення та розвитку. При цьому встановлено, що, адміністративні послуги реєстрації актів цивільного стану є інститутом адміністративного права. Ознаками інституту державної реєстрації актів цивільного стану, який являє собою офіційне визнання і підтвердження державою виникнення, обмеження, зміни або припинення відповідних юридично значущих обставин, що супроводжується внесенням відповідного запису до визначеного законом Державного реєстру інформаційної системи відомостей, достовірність яких гарантує держава, є: 1) процедуру державної реєстрації передбачено та визначено на законодавчому рівні; 2) державна реєстрація має правостворююче або правоприпиняюче значення, оскільки вона засвідчує факт виникнення або припинення юридично значущих для відповідних правовідносин обставин; 3) державна реєстрація має публічний характер.

3. Визначено систему органів, що уповноважені на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану: 1) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів цивільного стану – Міністерство юстиції України; 2) відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції; 3) виконавчі органи сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад; 4) центри надання адміністративних послуг; 5) дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном.

Запропоновано конкретизувати права та обов'язки виконавчих органів сільських, селищних і міських рад, які є уповноваженими на виконання

реєстрації актів цивільного стану, у першу чергу у взаємовідносинах між цими органами. Вбачається за потрібне у Типовому положенні про відділи державної реєстрації актів цивільного стану головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі закріпити таке: 1) зазначити, що Відділ Управління державної реєстрації має право здійснення нагляду за виконанням функцій державної реєстрації актів цивільного стану даними органами; 2) встановити, що Відділ Управління державної реєстрації має право перевіряти діяльність цих органів у визначених Законом випадках та передбачити ці випадки. Такими випадками можуть бути, наприклад, скарги громадян на неправомірні дії працівників, що за своїми функціональними обов'язками повинні здійснювати реєстрацію актів цивільного стану; 3) передбачити право Відділу Управління державної реєстрації вимагати своєчасного подання звітності виконавчими органами виконкомів сільських, селищних, міських рад про роботу з виконання делегованого повноваження на здійснення функцій державної реєстрації актів цивільного стану.

4. Встановлено, що правовий стан людини тісно пов'язаний з її правоздатністю і дієздатністю, цивільний стан у свою чергу є похідним від нього та встановлює правовий зв'язок людини та держави. Визначено, що сферою реєстрації актів цивільного стану можна вважати систему правових та інституційно-організаційних засад, що визначають порядок адміністративного провадження щодо державної реєстрації актів цивільного стану.

5. Запропоновано авторський підхід до розуміння категорії «адміністративна процедура». З'ясовано, що адміністративна процедура державної реєстрації актів цивільного стану – це встановлена законодавством сукупність послідовно вчинюваних органами державної реєстрації актів цивільного стану процедурних дій із розгляду та вирішення адміністративного звернення, результатом якого є прийняття адміністративного акта, який встановлює, змінює або припиняє права та обов'язки суб'єктів щодо реалізації адміністративної процедури.

Серед ознак адміністративних процедур визначено: 1) адміністративні процедури реалізуються у публічній сфері; 2) адміністративні процедури регулюють порядок здійснення правозастосувальної діяльності; 3) адміністративні процедури охоплюють управлінську діяльність позитивної спрямованості, тобто діяльність, спрямовану на створення умов для ефективної реалізації прав та законних інтересів громадян і організацій; 4) адміністративні процедури встановлюють визначений порядок здійснення тих або інших дій. Завдання адміністративних процедур – упорядкувати діяльність уповноважених органів влади й усіх зацікавлених осіб; 5) для адміністративних процедур характерним є особливий суб'єктний склад, а саме, однією із сторін в адміністративній процедурі завжди є державний орган або посадова особа; 6) адміністративні процедури закріплюються адміністративно-

процесуальними нормами, які, у свою чергу, регулюють застосування матеріальних норм адміністративного та інших галузей права і при цьому регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб.

6. Введено категорію «реалізація адміністративної процедури», яка розуміється як дотримання, виконання, використання та застосування процедурних дій, які спрямовано на розгляд та вирішення адміністративної справи. Така категорія дозволить з'ясувати місце, роль та повноваження не лише адміністративного органу, але й інших учасників адміністративного провадження.

7. Встановлено, що підтвердженням необхідності розробки та прийняття окремого нормативного документу у сфері реалізації адміністративних процедур реєстрації актів цивільного стану є окремі особливості таких процедур. Зокрема, серед особливих ознак процедур державної реєстрації актів цивільного стану визначено: 1) сфера об'єктивізації – діяльність в окремій специфічній сфері – сфері цивільного стану, яка має свої особливості галузі правового регулювання; 2) окрема правова детальна регламентація порядку звернення, розгляду та строків щодо прийняття рішення; 3) специфічний суб'єктний склад; 4) цілеспрямованість на отримання результату; 5) результатом є прийняття адміністративного акта, який встановлює, змінює чи припиняє права та обов'язки суб'єктів адміністративно-правових відносин.

8. Визначено такі критерії до класифікації виокремлення видів адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану, як: 1) характер адміністративної справи, тобто оцінка стандартності ситуації, наявність особливих умов, що можуть вплинути на прийняття рішення по справі, наявність конфлікту тощо; 2) спрямованість діяльності органів реєстрації актів цивільного стану; 3) суб'єкт ініціативи адміністративно-процедурних відносин та особливості його статусу (громадянин України чи іноземець); 4) характер наслідків для суб'єкта звернення та мета реалізації адміністративної процедури; 5) порядок здійснення адміністративної процедури, що означає рівень нормативної урегульованості.

Виокремлено види адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану за різними критеріями, серед яких такі: 1) в залежності від статусу чи кількості суб'єктів, щодо яких реалізується процедура. Їх можна поділити на односторонні або персональні (народження, зміна імені) та двосторонні (усиновлення, реєстрація шлюбу); 2) залежно від часової реалізації адміністративних процедур органів реєстрації актів цивільного стану їх можна класифікувати на негайні (народження, смерть) та строкові, для прийняття кінцевого рішення та внесення відомостей до реєстру встановлено часовий ліміт, який має бути дотриманим; 3) залежно від спрямованості на досягнення кінцевої мети адміністративні процедури можна поділяти на макропроцедури і мікропроцедури, що співвідносяться

між собою як ціле та його частини; 4) залежно від кількості процедурних дій, що становлять адміністративну процедуру, можна виокремити складні та прості адміністративні процедури тощо; 5) безумовні, тобто ті, які реалізуються у зв'язку з настанням юридичного факту, незалежно від волі суб'єкта адміністративної процедури (народження, смерть), та умовні, реалізація яких починається тільки після волевиявлення суб'єкта (усиновлення чи встановлення батьківства, реєстрація шлюбу, зміна імені).

9. З'ясовано, що виокремлення стадій адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану дозволить визначити порядок реалізації процедур реєстрації, зрозумілий для всіх учасників процедури, а також розмежує строки та встановить часові рамки виконання необхідних дій. Визначено такі стадії: стадія відкриття адміністративного провадження; стадія підготовки справи до розгляду; стадія розгляду та вирішення справи; стадія підготовки та оформлення адміністративного акта; стадія адміністративного оскарження; стадія виконання адміністративного акта.

10. Проаналізовано процедуру державної реєстрації шлюбу, визначено її особливості та проблематику, а також запропоновано на законодавчому рівні передбачити чіткий перелік випадків, коли дострокова реєстрація шлюбу є неможливою. Це можуть бути ситуації, коли один з подружжя виступає проти дострокової реєстрації, хоча інший бажає її здійснити, під час укладення шлюбу громадянина України з іноземцем, коли шлюб укладається неповнолітніми або один із наречених є неповнолітнім тощо.

Визначено, що встановлення батьківства за своєю сутністю – це процедура, яка дозволяє встановити споріднений та, як наслідок, юридичний зв'язок між чоловіком та дитиною. Встановлено, що необхідно розрізнити процедури щодо «встановлення батьківства» та «оспорювання батьківства». Оскільки у першому випадку особу батька ще слід встановити, а в другому – у дитини вже є запис у свідоцтві про батька, але є інший чоловік, який вважає себе батьком дитини або, навпаки – не вважає. На основі здійсненого дослідження з'ясовано, що в Україні адміністративні процедури щодо реєстрації шлюбу та встановлення батьківства є недосконалими та не відповідають стандартам Європейського союзу. Тому, законодавчий розвиток та удосконалення адміністративних процедур щодо реєстрації шлюбу та встановлення батьківства, коли однією із сторін є іноземний громадянин, є гострою необхідністю сьогодення та вимогою євроінтеграційних процесів в Україні.

11. З'ясовано, що працівники органів реєстрації актів цивільного стану є державними службовцями. На них законодавством покладаються обов'язки щодо практичного здійснення державної реєстрації актів цивільного стану. Охарактеризовано дисциплінарну, матеріальну, адміністративну та кримінальну відповідальність працівників органів реєстрації актів цивільного стану. Зважаючи на ряд визначених особливостей, вбачається за необхідне

нормативно закріпити статус працівників органів реєстрації актів цивільного стану та особливості їх відповідальності в окремому, профільному акті.

12. Здійснено аналіз адміністративних проваджень реєстрації шлюбу та встановлення батьківства країн близького та далекого зарубіжжя. Закордонний досвід у зазначених питаннях дозволив зробити висновок щодо практичної реалізації питань удосконалення процедур реєстрації актів цивільного стану, а також дає можливість інтегрування та уніфікації адміністративного законодавства України із законодавством Європи. Зокрема, мова йде про необхідність нормативного передбачення юридичної відповідальності за укладання фіктивних шлюбів. Для осіб, які реєструють шлюб або встановлюють батьківство з метою легалізації на території України, передбачити адміністративну відповідальність у вигляді штрафу, з послідуною заборонаю в'їзду на територію України.

З'ясовано, що майже в усіх зарубіжних країнах за умов державної реєстрації шлюбу, у разі якщо один із наречених є іноземцем, мають місце певні додаткові особливості такої процедури. Як правило, прийняття рішення щодо можливої реєстрації передусє додатковий етап процедури, що зводиться до детальної перевірки відомостей та фактів відкритості та чесності намірів реєстрації шлюбу.

13. Встановлено, що докази в адміністративних процедурах реєстрації шлюбу та встановлення батьківства мають вкрай важливе та невід'ємне значення, адже на основі їх наявності та достатності уповноважений працівник органу реєстрації актів цивільного стану приймає рішення щодо можливого узаконення фіктивного шлюбу чи встановлення батьківства задля власних корисних цілей. Доказами у відповідних провадженнях можна вважати: 1) пояснення осіб, що є учасниками реалізації відповідного адміністративного провадження; 2) різного роду документи; 3) показання (пояснення) свідків; 4) консультації фахівців (спеціалістів); 5) висновки експертів; 6) речові докази; 7) відео-, фото- та звукозаписи; 8) результати співбесід та анкетувань; 9) інформація, отримана через мережу Інтернет (соціальні мережі, офіційні сторінки).

Запропоновано класифікацію доказів на прямі та непрямі. Прямі докази є більш вагомими для пізнання, оскільки вони дають можливість зробити однозначний висновок щодо наявності чи відсутності фактів, які підлягають з'ясуванню та на основі яких можна прийняти об'єктивне рішення щодо реалізації процедури. До прямих можна віднести: наявні документи, що безумовно підтверджують надану інформацію; речові докази; висновки експертів, наприклад, висновки ДНК тестів. Непрямі докази характеризуються чисельністю зв'язків із фактом, тому у процесі пізнання дають можливість зробити декілька вірогідних висновків про нього, наприклад, – це інформація, отримана із соціальних інтернет-сторінок суб'єктів процедури.

14. Запропоновано зміни і доповнення до діючого законодавства в частині регламентації адміністративних процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства:

У статтях 212 та 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення словосполучення «державні органи реєстрації актів цивільного стану» замінити на словосполучення «органи державної реєстрації актів цивільного стану».

Доповнити статтю 14 «Державна реєстрація шлюбу» Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» частиною 12 такого змісту:

«Реєстрація шлюбу, якщо хоча б один із наречених є іноземцем, має здійснюватися, виключно, на території регіону реєстрації його місця проживання або перебування».

Статтю 7 Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» викласти у такій редакції:

«Одержання органами державної реєстрації актів цивільного стану документів і відомостей, а також інших доказів, необхідних для державної реєстрації актів цивільного стану.

1. Органи державної реєстрації актів цивільного стану мають право безкоштовно одержувати в установленому порядку від державних органів, підприємств, установ та організацій необхідні документи і відомості, пов'язані з державною реєстрацією актів цивільного стану.

2. У випадку, якщо під час проведення державної реєстрації актів цивільного стану в органу державної реєстрації виникають об'єктивні сумніви щодо справжності виявлених намірів чи правдивості наданої інформації, працівник органу реєстрації актів цивільного стану може вимагати у порядку, визначеному законом, надання додаткових доказів, що можуть підтвердити справжність намірів осіб, щодо яких проводиться державна реєстрація.

3. Якщо працівник органу державної реєстрації актів цивільного стану зловживає службовим становищем, перевищує професійні повноваження або сприяє прийняттю незаконного рішення під час здійснення адміністративного провадження, то у такому разі працівник адміністративного органу несе юридичну відповідальність згідно чинного законодавства.

Зі статті 4 «Органи державної реєстрації актів цивільного стану» Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» виключити пункт 3 частини 1 та доповнити частину 1 словами такого змісту:

«Виконавчі органи сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад, а також територіальні громади є органами місцевого самоврядування, що у конкретних випадках можуть бути уповноваженими на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:*Публікації у фахових виданнях:*

1. Погребняк О.Г. Удосконалення адміністративних процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства як напрям запобігання фіктивним шлюбом з метою легалізації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 119–122.
2. Погребняк О.Г. Проблематика адміністративних процедур щодо реєстрації шлюбу та встановлення батьківства в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. С. 100–103.
3. Погребняк О.Г. Перспективи законодавчого урегулювання адміністративних процедур у сфері реєстрації актів цивільного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 3 (24). С. 85–88.
4. Погребняк О.Г. Щодо питання удосконалення функціонування органів реєстрації актів цивільного стану. *Право і суспільство*. 2019. № 1. Ч. 2. С. 45–48.
5. Погребняк О.Г. Визначення окремих категорій адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану із урахуванням законодавчих перетворень. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 170–173.
6. Погребняк О.Г. Закордонний досвід провадження адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 4. С. 136–141.

Публікації апробаційного характеру:

1. Погребняк О.Г. Система органів державної реєстрації актів цивільного стану та їх повноваження в сучасних умовах : *Development of legal sciences: problems and solutions* : International scientific-practical conference (Kaunas, Lithuania 27–28 april 2018). Kaunas : Vytautas magnus university, 2018. P. 52–54.
2. Погребняк О.Г. Перспективи розвитку адміністративних процедур щодо реєстрації шлюбу та встановлення батьківства в Україні : *Концептуальні засади реформування адміністративного права та фінансового права України в сучасних умовах* : матеріали Всеукр. «круглого столу» (м. Київ, 02 листоп. 2018 р.) за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., членкор. НАПрН України О.Ф. Андрійко. Київ : Ін-тут. держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2018. С. 174–177.
3. Погребняк О.Г. Проблематика удосконалення та розвитку органів реєстрації актів цивільного стану як органів публічного управління : *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. У 2 ч. Ч. 2. (м. Львів, 14–15 груд., 2018 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 18–20.

4. Погребняк О.Г. Види адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану : *Тенденції розвитку юридичної науки в інформаційному суспільстві* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 груд., 2018 р.) / за ред. Г.О. Ульянової; уклад. О.В. Дикий, Ю.Д. Батан. Одеса : Видав. дім «Гельветика», 2018. С. 130–132.

5. Погребняк О.Г. Лояльність в системі принципів адміністративної процедури : *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18–19 січ., 2019 р.). Харків : ГО Асоціація аспірантів-юристів, 2019. С. 40–43.

6. Погребняк О.Г. Пріоритетні питання реформування адміністративних процедур : *Теоретичний аналіз та наукові дослідження юридичної науки у XXI столітті* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26–27 квіт., 2019 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. С. 103–105.

7. Погребняк О.Г. Окремі питання нормативного удосконалення адміністративних процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. *Актуальні проблеми адміністративно-правової науки (до 95-річчя з дня народження Р.С. Павловського)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 верес., 2019 р.) / Херсон : Видав. дім «Гельветика», 2019. С. 209–211.

Додаткові матеріали апробаційного характеру:

1. Погребняк О.Г. Фіктивний шлюб чи легальні документи? *Міграція*. 2017. 01 березня. URL: <http://migraciya.com.ua/news/GeneralDirectorateofVMIntheOdessaregion/ua-marriage-or-legal-documents/>.

2. Погребняк О.Г. Ми першими почали чинити опір фіктивних шлюбів *Новини Одеси*. 2018. 06 квітня. URL: <http://uanews.odessa.ua/other/2018/04/06/164455.html>.

АНОТАЦІЯ

Погребняк О.Г. Адміністративні процедури державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право). – Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретичних, нормативних і прикладних аспектів реалізації адміністративних процедур державної реєстрації шлюбу та встановлення батьківства. Виокремлено основні періоди становлення державної реєстрації актів цивільного стану, а також

з'ясовано особливості становлення системи органів, що уповноважені на здійснення функцій реєстрації актів цивільного стану. Здійснено комплексний науково-теоретичний аналіз адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану як інституту адміністративного права.

Розглянуто адміністративні процедури як складові адміністративного процесу. Визначено поняття та види, структуру та стадії адміністративних процедур державної реєстрації актів цивільного стану. З'ясовано особливості процедур реєстрації шлюбу та встановлення батьківства в частині порядку реалізації та суб'єктного складу, у визначенні сучасного стану правового регулювання та основних напрямків удосконалення чинного законодавства.

Охарактеризовано особливості адміністративних процедур державної реєстрації шлюбів та встановлення батьківства за участю іноземців. Аргументовано положення щодо необхідності розробки та нормативного закріплення порядку проведення перевірок та встановлення додаткових фактів в адміністративних процедурах реєстрації шлюбу та встановлення батьківства як правового засобу запобігання фіктивних шлюбів з метою легалізації в Україні.

Ключові слова: адміністративна процедура, державна реєстрація, органи реєстрації актів цивільного стану, процедура реєстрації шлюбу та встановлення батьківства, фіктивний шлюб.

АННОТАЦИЯ

Погребняк А.Г. Административные процедуры государственной регистрации браков и установление отцовства. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право (081 – право). – Одесский государственный университет внутренних дел, Одесса, 2020.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических, нормативных и прикладных аспектов реализации административных процедур государственной регистрации брака и установления отцовства. Выделены основные периоды становления государственной регистрации актов гражданского состояния, а также выяснены особенности становления системы органов, уполномоченных на осуществление функций регистрации актов гражданского состояния. Осуществлен комплексный научно-теоретический анализ административных процедур государственной регистрации актов гражданского состояния как института административного права.

Рассмотрены административные процедуры как составляющие административного процесса. Определено понятие и виды, структуру и стадии административных процедур государственной регистрации актов гражданского состояния. Выявлены особенности процедур регистрации брака и установления отцовства в части порядка реализации и субъектного состава, в определении современного состояния правового регулирования и основных направлений совершенствования действующего законодательства.

Охарактеризованы особенности административных процедур государственной регистрации браков и установление отцовства с участием иностранцев. Аргументировано положение о необходимости разработки и нормативного закрепления порядка проведения проверок и установления дополнительных фактов в административных процедурах регистрации брака и установления отцовства как правового средства предотвращения фиктивных браков с целью легализации в Украине.

Ключевые слова: административная процедура, государственная регистрация, органы регистрации актов гражданского состояния, процедура регистрации брака и установления отцовства, фиктивный брак.

SUMMARY

Pogrebnuak O.G. Administrative procedures for state registration of marriages and paternity. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law (081 – Law). – Odessa State University of Internal Affairs, Odessa, 2020.

The dissertation is devoted to the complex research of theoretical, normative and applied aspects of realization of administrative procedures of state registration of marriage and establishment of paternity. The historiography of state registration of civil status acts has been determined, the main periods of formation of state registration of civil status acts have been identified, as well as the peculiarities of the formation of the system of bodies authorized to perform the functions of registration of civil status acts. A comprehensive scientific and theoretical analysis of the administrative procedures of state registration of civil status acts as an institution of administrative law.

It is determined that when making administrative decisions concerning the state registration of civil status acts, it is required to ensure the rights of a person, among which it is possible to distinguish: to be heard before making a negative (unfavorable) decision; for help and representation; to familiarize with the case files; it is the responsibility of the administrative authority to justify the adverse acts and state the procedure for their appeal, etc. These and other rights of the

person and duties of the administrative bodies should be enshrined in the laws on general administrative procedure and other acts, which should stipulate the specific procedures for state registration of marriage and establishment of paternity. The legal regulation of these administrative procedures is of fundamental importance, since the practice of implementing marriage registration and paternity procedures is rather ambiguous today and lacks uniformity. This state of affairs leads to legal uncertainty as well as a practical violation and abuse of the rules of law. Such violations may result in registration of fictitious marriages and cases of adoption of children by foreigners in order to obtain legal grounds for stay in Ukraine.

Administrative procedures are considered as components of the administrative process. The concepts and types, structure and stages of administrative procedures for state registration of civil status acts are defined. The peculiarities of the procedures of marriage registration and paternity establishment in terms of implementation procedure and subject composition, determination of the current state of legal regulation and main directions of improvement of the current legislation are established. The procedure and peculiarities of the legal liability of employees of the bodies of registration of acts of civil status for violation of the procedure of registration of marriages and establishment of paternity are specified.

The peculiarities of administrative procedures for state registration of marriages and establishment of paternity with the participation of foreigners are described. Provisions on the need to develop and regulate the procedure for conducting inspections and establishing additional facts in the administrative procedures of marriage registration and establishing paternity as a legal means of preventing fictitious marriages in order to legalize in Ukraine are argued. The foreign experience of introduction of administrative procedures of registration of marriages and establishment of paternity for the purpose of definition of possibilities of its introduction in Ukraine in modern conditions of state formation is generalized.

Keywords: administrative procedure, state registration, civil registration authorities, marriage registration and paternity procedures, dummy marriage.

Підписано до друку 20.05.2020. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Гарн. «Times New Roman». Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,0.

Наклад 100 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.
тел. 0487431393; 0949464393 email – 7431393@gmail.com